

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Бібліотека імені М. А. Жовтобрюха
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського НАПН України
Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського
Науково-технічна бібліотека Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

**БІБЛІОТЕКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В
УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН:
ВІДКРИТА НАУКА, ВІДКРИТИЙ ДОСТУП,
ЦИФРОВА ПЕДАГОГІКА**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Полтава, 20–21 вересня 2018 року)

Полтава

2018

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Бібліотека імені М. А. Жовтобрюха
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського НАПН України
Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського
Науково-технічна бібліотека Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

**БІБЛІОТЕКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В
УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН:
ВІДКРИТА НАУКА, ВІДКРИТИЙ ДОСТУП,
ЦИФРОВА ПЕДАГОГІКА**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Полтава, 20–21 вересня 2018 року)

Полтава

2018

Рекомендувала до друку вчена рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 1 від 30.08.2018 р.)

Редакційна колегія

- Степаненко Микола Іванович** – доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Шевчук Сергій Миколайович** – доктор географічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Волошин Юрій Володимирович** – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Шрамко Руслана Григорівна** – кандидат філологічних наук, голова Ради молодих учених Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Кравченко Світлана Миколаївна** – кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
- Крицицька Наталія Ігорівна** – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романо-германської філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Орехова Валентина Володимирівна** – директор бібліотеки імені М. А. Жовтобриха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- Сидоренко Валентина Олегівна** – голова Полтавського обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти, директор науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка
- Зеленська Тетяна Іванівна** – директор Полтавської обласної універсальної бібліотеки імені І. П. Котляревського
- Кузьміна Наталія Миколаївна** – заступник директора бібліотеки імені М. А. Жовтобриха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Бібліотека закладу вищої освіти в умовах трансформаційних змін: відкрита наука, відкритий доступ, цифрова педагогіка : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 20–21 верес. 2018 р.). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. – 196 с.

Публікується за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотека закладу вищої освіти в умовах трансформаційних змін: відкрита наука, відкритий доступ, цифрова педагогіка», яка відбулася в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка 20–21 вересня 2018 року. У збірнику представлено праці, де висвітлено, зокрема такі проблеми: нові тенденції в науковій комунікації – відкрита наука, відкритий доступ, цифрова педагогіка; інноваційні технології в умовах сучасного розвитку бібліотек. Розглянуто питання основних тенденцій та напрямів науково-інформаційної діяльності бібліотеки; інституційного репозитарію в сучасному інформаційному середовищі: методи, продукти, досягнення. Схарактеризовано теми з наукометричних та бібліометричних технологій у контексті підвищення якості наукової діяльності університету; академічної доброчесності: роль бібліотек закладів вищої освіти; бібліотека як джерельна основа культурної спадщини України. Закцентовано увагу на питаннях упровадження Універсальної десятикової класифікації в освітнянських бібліотеках.

УДК 027.7:[001.9:37:004(06)

Відповідальність за зміст та достовірність опублікованих матеріалів несуть автори публікацій

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018

Заїчко А. С. Бібліотерапія в освіті	66
Караман Т. І. Культурна спадщина України як чинник формування національної самосвідомості молоді (досвід роботи бібліотеки КМІ НМетАУ)	71
Козина С. І. Стиль та імідж сучасної бібліотеки	75
Кузьміна Н. М. Книга, що пройшла через віки: історична доля «Аналітичної геометрії» М. С. Будаєва	79
Орищенко І. О. Викладацька діяльність В. Я. Шульгіна (1822–1878 рр.) та його внесок у створення шкільних підручників: до історіографії питання.....	85
Сас Н. М., Самарська Л. О. Застосування математичних моделей у дослідженні проблем вибору ...	93
Сидоренко В. О. Використання інноваційних технологій у роботі бібліотеки закладу вищої освіти (на матеріалах науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка).....	98
Тіткова С. А. Перспективні напрямки краєзнавчої роботи бібліотеки закладу вищої освіти	104
Тур О. М., Гаращенко Л. Б., Вініченко А. М. Академічна доброчесність у науковій комунікації майбутніх документознавців: роль університетської бібліотеки	109
Федорова М. А. Книжкові колекції Петра Ротача, Віри Жук, Андрія Пашка, Валерія Волоскова, Іллі Галіна (з фондів Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Петровича Котляревського)	115
Чайка І. А. Практика упровадження Універсальної десятикової класифікації в науковій бібліотеці ТНІТУ імені Володимира Гнатюка	122
Швидун І. В. Джерела комплектування фонду рідкісних і цінних видань Бібліотеки імені М. А. Жовтбрюха: історія та сьогодення	129
Шкира О. І. Артпростір в бібліотечному середовищі як інструмент особистісного та професійного зростання фахівців бібліотеки	134

Чайка Ірина

кандидат педагогічних наук, директор наукової бібліотеки, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль
ORCID ID: 0000-0002-7455-9486

**ПРАКТИКА УПРОВАДЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ДЕСЯТКОВОЇ
КЛАСИФІКАЦІЇ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ТНПУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

Охарактеризовано план та етапи впровадження Універсальної десяткової класифікації (УДК) в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Окреслено проблеми побудови окремих індексів УДК.

Ключові слова: Універсальна десяткова класифікація, індекси УДК, індексування, пересистематизація.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року № 177 «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації» [1], наказу МОН України від 26.06.2017 № 929 «Про впровадження Універсальної десяткової класифікації в практику роботи бібліотек» [2] в науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка розроблено план заходів щодо переходу на індексування документів на основі УДК.

Насамперед працівники бібліотеки ознайомилися з таблицями УДК [3] і методикою індексування. Було проведено низку семінарів-практикумів «Основи систематизації документів за класифікаційною системою УДК» окремо для кожного відділу бібліотеки, ураховуючи їх функції.

Науково-методичною радою бібліотеки було прийнято рішення:
1. Вводити в програмне середовище «УФД/Бібліотека» індекси «УДК», ураховуючи потреби бібліотеки, насамперед відділи «З7 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля», «159.9 Психологія».

2. Розробити таблицю відповідності робочих індексів ББК індексам УДК.

3. Нові надходження документів, статті з періодичних видань і наукових збірників систематизувати за повними (детальними) індексами УДК з часу виходу постанови.

4. Організувати перестановку та пересистематизацію підсобних фондів читальних залів і книгосховища (книжковий фонд) за більш загальними індексами УДК. Розставити фонд відповідно до нової класифікації до 1 березня 2018 р., внести зміни в ЕК до 1 січня 2019 р.

У своїй роботі працівники бібліотеки керувалися матеріалами, розміщеними на сайті Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» (сторінка «Універсальна десяткова класифікація»), порталі ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського (сторінка «Упровадження Універсальної десяткової класифікації»). Ця робота здійснювалася поетапно.

Перший етап роботи з фондом передбачав паралельно із розстановкою фонду внесення змін в Електронний каталог (ЕК). Оскільки весь книжковий фонд представлено в ЕК, а систематичний і алфавітний каталоги (карткові) були «заморожені» ще у 2014 році, індекси УДК в них не проставлялися. Аналогічне рішення було прийняте й щодо систематичної картотеки статей (СКС) («заморожена» станом на 1.01.2018 р.)

Картка бібліопису документа в ЕК містить поле «Форматний номер», яке під час реєстрації документів, наявних в бібліотеці, залишалося незаповненим. Було прийнято рішення про використання цього поля для запису нового поличкового індексу (за УДК) (див. рис. 1).

В квітні-траві 2017 р. було розроблено таблиці відповідності поличкових індексів ББК індексам УДК, намічено план перестановки підсобних фондів читальних залів.

Упродовж червня-серпня 2017 року працівники читальних залів здійснили переста-

Назва	Автор	Видання	Дата/Рік видання	ISBN	ISSN	Додатки
Дисципліна: Психологія	Психологія	Психологія	2017	978-966-452-100-0		Додатки
Класифікація: Універсальна десяткова класифікація				ББК: 51.000.000.001		Тема ББК
Класифікація: Універсальна десяткова класифікація				ББК: 94.01.01.01		Тема ББК
Класифікація: Універсальна десяткова класифікація				ББК: 94.01.01.01		Тема ББК

Рис. 1. Картка опису документа в ЕК

новку підсобних фондів, внесли зміни в описи документів в електронному каталозі, проставили нові індекси на книгах. Було опрацьовано 32 тис. документів.

Як поличкові індекси, так й індекси УДК, в ЕК проставляли не окремо для кожного документа, а відповідними групами, оскільки програма УФД/Бібліотека дає змогу одночасно здійснювати корегування до 200 назв документів, що забезпечувало чималу економію часу. Корегування здійснювали від конкретного до загального, від більш «вузьких» тем до загальних. Наприклад (див. табл. 1):

Таблиця 1

Послідовність роботи з індексами УДК

Кроки	Індекси і теми УДК
1	94(477)"1929/195":329.17 Діяльність ОУН-УПА 94(477)"1921/1939" Україна в умовах нової економічної політики та радянської модернізації, 1921 – вересень 1939 рр. 94(477)"1939/1945" Україна в роки Другої світової війни, вересень 1939 – серпень 1945 рр. 94(477):341.485]19" Голодомор в Україні
2	94(477)"1921/1991" Україна в радянську добу, 1921–серпень 1991 рр.
3	94(477) Історія України
4	94(4) Історія Європи

№	Формат	Автор	Назва	Місто	Видав.	Дата публікації	Обсяг	Вид	Відомості про стан	Бібліотечний номер	МБК	ББК
43.348(а)	349.79	129	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	536 с.		Сторінки розірвані	94(477)321.1(1991)	63.348(а)2-4(1)	
43.348(а)	349.79	130	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	668 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)	
43.348(а)	349.79	131	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	172 с.		сторінки розірвані	94(477)321.1(1991)	63.348(а)2-1	
43.348(а)	349.79	132	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	236 с.		сторінки розірвані	94(477)321.1(1991)	63.348(а)2-2	
43.348(а)	349.79	133	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	302 с.		сторінки розірвані	94(477)321.1(1991)	63.348(а)2-3	
43.348(а)	349.79	134	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	252 с.		сторінки розірвані	94(477)321.1(1991)	63.348(а)2-4	
43.348(а)	349.79	135	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	212 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-5	
43.348(а)	349.79	136	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-6	
43.348(а)	349.79	137	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-7	
43.348(а)	349.79	138	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-8	
43.348(а)	349.79	139	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-9	
43.348(а)	349.79	140	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-10	
43.348(а)	349.79	141	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-11	
43.348(а)	349.79	142	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-12	
43.348(а)	349.79	143	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-13	
43.348(а)	349.79	144	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-14	
43.348(а)	349.79	145	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-15	
43.348(а)	349.79	146	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-16	
43.348(а)	349.79	147	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-17	
43.348(а)	349.79	148	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-18	
43.348(а)	349.79	149	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-19	
43.348(а)	349.79	150	Шульц Д. П.	Україна в історичній	Львів	Львівська 1993	204 с.		сторінки розірвані	94(477)	63.348(а)2-20	

Рис. 2. Каталог документів

В ЕК існують паралельні поличкові індекси, паралельний пошук за темами ББК та УДК (див. рис. 2).

Другий етап роботи з фондом (грудень 2017 – лютий 2018 рр.) передбачав роботу щодо перестановки фонду книгосховища за поличковими індексами УДК.

Особливістю розстановки фонду книгосховища в нашій бібліотеці є те, що книги, видані до 1985 року, розміщено за індексами Десяткової класифікації Дьюї (ДКД), а видання з 1985 року – за індексами ББК. Виділяти окремо стелажі для систематизації за УДК лише нових надходжень, на нашу думку, недоцільно. Тому було прийняте рішення про перестановку за індексами УДК всіх видань, систематизованих за ББК. Було опрацьовано 56 тис. документів.

Станом на сьогодні, в бібліотеці завершено перестановку книжкового фонду читальних залів і книгосховища за поличковими індексами УДК. До кінця поточного року заплановано завершити введення індексів УДК в електронному каталозі.

Робота над робочими таблицями УДК виявила низку проблемних запитань щодо індексів таблиць УДК.

Наведемо деякі з них.

У розділі «37 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля» відсутній індекс «37.1» [3, с. 399]. Індекси «371.1» [4, с. 360] виключено. Це має місце також у «378.1» [4, с. 364]. Незрозуміла наявність індексу «378.147» в таблицях [3, с. 400] і наведені там приклади індексування (див. рис. 3).

378.147	Виключений (2004) — 378
378.145	Виключений (2004) — 378
378.147	Методи викладання. Форми навчання
	Примірний каталогизація
	378.147.091.31.019.1 Інструктивні навчання, кон-
	сультації
	378.147.091.31.019.2 Групова інструкція
	378.147.091.32 Лекції, Семінари
	378.147.091.33.012.21 Практичні заняття

Рис. 3. Приклади індексування

На нашу думку, більш доцільно застосувати індекс 378.091.3, скориставшись спеціальним визначником «37.091.3 Методи та прийоми викладання. Форми навчання та виховання» [4, с. 399] і дописавши цифру «8», яка індексує вищу школу.

У таблицях є індекс «37.091.214

Навчальні програми. Плани. Розклад занять. Плани лекцій, семінарів, консультацій, уроків, календарні плани» [3, с. 398].

У презентації [5, с. 64] рекомендовано застосувати загальний визначник форми документів (073), приєднаний до «373.5.016:81'243 Предметне навчання іноземної мови» (див. рис. 4).

Програма навчання іноземної мови дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку
378-056.264-053.5 [373.5.016:81'243](073)

Рис. 4. Приклад індексування

Часто навчальні плани і програми публікуються в методичних журналах (періодичних виданнях). Визначник (07) – трактується як «*посібники.....*»). На нашу думку, його неправомірно застосовувати для планів і програм, опублікованих в журналах. Постає запитання: чи можна використати індекс «373.5.016:81'243»:37.091.241» або інший варіант «373.5.091.214: 81'243» для документа «Програма навчання іноземної мови учнів середньої школи», щоби програми з предметів були зібрані в ЕК в одній точці прив'язки?

Слайд 29 презентації «Книжкової палати України» [6, с. 29] містить інформацію про наявність розділу «07» в англійськомовних таблицях і «070» в україномовному виданні 2017 р. (див. рис. 5):

Доцільно також поставити запитання: чи правомірно використовувати індекси «075», «077», представлені на слайді, без офіційного розповсюдження інформації в бібліотеках? Окрім того ці зміни відбулися у 2012-2013 роках [6, с. 25], а презентацію представлено у 2018 році.

На нашу думку, в період масового переходу бібліотек на систему УДК необхідно більш оперативно інформувати про такі суттєві зміни в класах УДК.

У таблицях зіставлення ББК і УДК [7, с. 46] індексу «83.3 Історія і критика світової літератури і літератури окремих країн» відповідає індекс «82.09 Літературна критика. Літературні дослідження». На сторінці систематизатора [8, с. 51] індекс теми «Навчальні посібники для загальноосвітніх навчальних закладів з зарубіжної літератури» визначено так: 821.09(477-87)(075.3), тобто застосовано «821.09». Бібліотеки по різному індексують аналогічні теми. То який індекс застосовувати: «82.09» чи «821.09»?

Окрім того, слайд [5, с. 94] (див. рис. 6) пропонує для тем «Історія літератури» застосувати індекс 821(091). На нашу думку, цей індекс можна трактувати як «Твори літератури різних періодів (або епох тощо)», адже для літературних досліджень необхідно використати «.09». Викликає сумнів відсутність «.09» в запропонованих тематичних рубриках.

Отже, процес упровадження Універсальної десяткової класифікації у роботу бібліотеки вищого навчального закладу потребує професійної майстерності, чіткого планування, залучення всіх працівників, щоденної копіткої праці, постійного навчання, вивчення досвіду інших бібліотек, подолання пасивності окремих працівників і їх небажання брати відповідальність за розробку робочих індексів УДК, критичного ставлення до пропонованих індексів, оперативного інформування про зміни в таблицях УДК.

Список використаних джерел

1. Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року № 177. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/177-2017-%D0%BF> (дата звернення 30.07.2018).
2. Про впровадження Універсальної десяткової класифікації в практику роботи бібліотек: наказ МОН України від 26.06.2017 № 929. URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-07-03/7694/nmo-929.pdf> (дата звернення 30.07.2018).
3. Універсальна десяткова класифікація (УДК): допоміжні та основна таблиці (станом на 2011 р.) / голов. ред. М. І. Сенченко. Київ: Кн. палата України, 2017. 1096 с.
4. Універсальна десяткова класифікація (УДК) [Електронний ресурс]: зі змін. та допов. станом на 2006 р. / Держ. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова"; [підгот. М. Й. Ахвердова]. Київ: Кн. палата України, 2010. 1 електрон. опт. диск (CD-R).
5. Універсальна десяткова класифікація. Методика застосування : презентація / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/13560-2/> (дата звернення 1.08.2018).
6. Муравйова В. М. Методичне забезпечення впровадження Універсальної десяткової класифікації. URL: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_seminar.html (дата звернення 1.08.2018)
7. Таблиця зіставлення індексів ББК і УДК: ББК станом на 1987 р., УДК – на 2011 р. / уклад. М. Й. Ахвердова та ін. Київ: Кн. палата України, 2017. 84 с.
8. Ахвердова М., Діденко А. Застосування загальних визначників форми документів та місця в УДК // Вісник книжкової палати. 2018. № 3. С. 50–51.

Iryna Chaika

Practice of the Implementation of Universal Decimal Classification in the Scientific Library of TNPU Named after Volodymyr Hnatiuk

The plan and the stages of introduction of the Universal Decimal Classification (UDC) in the library of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University were characterized. The problems of constructing separate indexes of the UDC were described.

Key words: *Universal Decimal Classification, indexes of the UDC, indexation, re-systematization.*